

Henrik Borup Nielsen

Den værnepligtige og politikerens
- samtaler med Søren Krarup og Poul Nyrup Rasmussen

Den værnepligtige

”Jamen, jeg er jo ikke politiker”, siger Søren Krarup allerede før mikrofonen er sat til, da jeg opsummerer idéen om at interviewe to politiske profiler.¹ Dermed tager han luften ud af et par velforberedte kritiske spørgsmål, som jeg havde tænkt mig at konfrontere ham med. Men hvad mener Søren Krarup, valgt til Folketinget for Dansk Folkeparti, med at han ikke er politiker?

At være politiker

Du siger, du ikke er politiker...

Det er selvfølgelig en form for koketteri, vil jeg godt indrømme. Når jeg har sagt ja til at stille op til Folketinget og er blevet valgt og sidder her inde på Christiansborg, så er jeg selvfølgelig at betragte som politiker i den sammenhæng. Men det, jeg har villet sige med det, er, at det jo ikke er en politisk problemstilling i dén forstand, der har været min problemstilling. Jeg er først og fremmest evangelisk luthersk præst, og så er jeg en forfatter, der har været optaget af, hvad det vil sige at leve et menneskeliv i Danmark i kald og stand, som vi jo siger. Det har været den selvforståelse af dansk eksistens, som har været mit anliggende, og det er det, der har fået mig til at sige ja til at aftjene min nationale værnepligt, som jeg kalder det. For det er det, jeg mener, at jeg gør. Men det er ikke, fordi jeg har nogle politiske mål med, hvordan samfundet nødvendigvis skal se ud.

Jeg vil forsvare mit land, jeg vil forsvare dets mulighed for at bestå som danskernes land. Det er derfor, jeg sidder her. Men jeg er ikke politiker i den forstand, at jeg har økonomiske, politiske og sociale visioner, som det hedder.

Du har også sammenlignet din politiske kamp med din fars modstandskamp under krigen.

Ja, det er jo blevet misforstået, som om jeg patetisk vil hævde, at jeg står ligesom han forfulgt af tyskerne. Det er der selvfølgelig ikke tale om. Men det, der skete for hans vedkommende, var altså, at der meldte sig en situation, hvor han fandt det nødvendigt at kvitte det at være præst i Hammelev, fordi nu krævede situationen, at man netop aftjente sin nationale værnepligt i modstandsbevægelsen. Det er den samme parallel, jeg har følt. Jesper [Langballe, red.] og jeg har flere gange fået opfordringer til at være politikere og har sagt nej til det, fordi det var ikke det, vi først og fremmest var. Men situationen kan blive sådan, at man er nødt til at sige: der er et arbejde, der skal gøres, og vi kan ikke blive ved med at stå på sidelinien. Og det er forsvaret for landet først og fremmest i en indvandringssituation, der efter min mening er den frygteligste trussel mod det danske folk i dets eget land i dets lange historie. Og så er det også en kamp imod EU.

Populisme og national egoisme

Lad mig tage udgangspunkt i et citat fra Poul Nyrup Rasmussens bog Den ny forbindelse med en ret klar adresse, hvor han skriver: "Dem, der påstår, at vi kan klare alle problemer selv indenfor landets grænser og derfor ikke behøver at engagere os i, hvad der sker i resten af verden, tager fejl. Enten forstår de ikke tyngden af de forandringer, vi oplever i øjeblikket. Eller også forstår de, hvad der sker, men vælger alligevel at tale imod bedre vidende for at kunne fremføre populistiske synspunkter, som i hvert fald på kort sigt måske kan sikre dem en vis opbakning fra de dele af vælgerkorpset, der føler sig presset af globaliseringen. Men dem, der kun skæuer indad, har ikke svaret på fremtidens udfordringer". Og det korresponderer i øvrigt også med Ellemann-Jensen, som i et interview i Weekendavisen for nylig sagde, at den nationale egoisme ikke havde noget at tilbyde. Kan du genkende dig selv i de udtalelser?

Jeg kender jo tankegangen, for den er jo mildest talt ikke original. Den lyder fra ethvert gadehjørne. Jeg vil lige sige om selve begrebet 'national egoisme': når folk argumenterer mod egoisme, så er det efter min mening altid et andet ord for hykleri, for der ligger jo implicit i denne polemik imod egoismen, at

man selv er altruist. Det vil sige, at ”jeg kommer til at stå som den gode i mod-sætning til alle de andre, som er de onde!”

Selvfølgelig er Ellemann en lige så stor egoist som alle andre. Politik og menneskeliv handler altid om egoisters kamp om magt, og det er altså en grundlæggende intellektuel form for uredelighed, at man overhovedet tænker i de baner, fordi det er at lægge op til at ”jeg er hævet over de andre”. Men det er nu en sidebemærkning.

Grundlæggende gælder det jo, at hele den der tale om, at verden er blevet så stor så stor, og nu er man nødt til at indrette sig efter det, – det er jo en banalitet. Der er aldrig nogen, der har sagt, at man kan afsondre sig fra omverdenen. Der er aldrig nogen, der har sagt, at man kan lukke omverdenens påvirkninger og indflydelser ude. Naturligvis er vi altid afhængige af vekselvirkningen med vores omverden, og et lille fladt land som Danmark er jo i særlig grad udsat for det og har været det hele sin historie igennem.

Spørgsmålet er udelukkende: Er man, fordi man er udsat for omverdenens påvirkning, dermed ophørt med at være et *selv*? Er der ikke noget, der hedder Danmark, fordi det i dag gælder, at den gensidige internationale påvirkning er stærkere end tidligere? Det er dér, uenigheden opstår. Jeg siger, at vist er vi da selvfølgelig nødt til at tage hensyn til vores omverden, men hvis vi dermed siger, at vi skal ophøre med at være os selv, så vil jeg sige et klart nej! Og jeg vil også sige, at de, der tror, at man bare kan suspendere selvet, de befinder sig i en ideologisk abstrakt virkelighedsforfalskning, som gør, at de tager grundlæggende fejl af den virkelighed, de i stedet skulle tage bestik af.

Og en sådan abstraktion er EU?

Altså, jeg synes jo, at EU er en form for historisk tragedie for Europa, fordi efter Anden Verdenskrig var situationen jo den, at Europa var i samme båd, og derfor var der for første gang i adskillige hundrede år virkelig mulighed for et europæisk samarbejde. Europa sad som en lus mellem to negle mellem USA og Sovjetunionen, og så går det sådan, at så kommer den europæiske udvikling i hænderne på en overnational idealist som Jean Monnet, der ikke vil have et europæisk samarbejde, men en europæisk sammenslutning – en union.

Og det er det, der har skabt EU, og det betyder, at i stedet for at være et samarbejde mellem selvstændige lande, så er det blevet forsøget på at skabe en overnational union, der betyder de forskellige landes nedlæggelse. Og det strider mod Europas historiske identitet og indhold, hvor Europa jo altid har været de europæiske landes samvirke, og derfor synes jeg, at EU er et typisk eksempel på, hvordan man lader idéen om det globaliserede, her det overnationale og europæiske, udslutte den virkelighed på basis af hvilken man altid

må leve, og hvor vi virkelig havde mulighed for at skabe et samvirkende, samarbejdende Europa.

Nu er det jo en fortløbende diskussion, hvorvidt der er tale om en union, der vil nedlægge nationalstaterne, eller et samarbejde mellem nationalstater. Der er jo ikke nogen i øjeblikket, der siger, at vi skal nedlægge nationalstaterne. Det er i hvert fald meget få...

Jamen, når man læser EU-forfatningen, så ligger det jo i den, at nationalstaterne nedlægges. Det er jo hele forfatningens grundlag.

Nationalstaten og det nationale

Men hvis vi så ser på din idé – eller nu skal jeg selvfølgelig ikke bruge ord som 'idé' eller 'vision' i forbindelse med din opfattelse – men hvis vi ser på nationalstatens rolle og muligheder i det internationale samarbejde, hvordan ser du så på det?

Det er fuldstændigt rigtigt, at den politiske korrekthed, den herskende ideologi, forsøger jo at lægge nationalstaten for had, fordi man siger for det første, at den tilhører et overstået stadium, og dernæst er det en usympatisk og ubehagelig virkelighed, den handler om. Jeg siger modsat: Det nationale er simpelthen et udtryk for den menneskelige eksistens. Det nationale betyder jo egentlig 'det medfødte', og det, som jo gælder for ethvert menneske er, at man ikke har skabt sig selv. Man er født ind i en historisk sammenhæng.

Men hvis vi nu ser på nationalstaten – måske som en forvalter af denne nationale eksistens?

Jo, men det jeg vil frem til er, at det nationale simpelthen er noget menneskeligt uundgåeligt og også uundværligt for et sandt menneskeliv. Derfor er nationalstaten, der jo altså er staten for dem, der tilhører den samme nation, på samme måde en nødvendighed, fordi det er en stat med sammenhængskraft. Det er en stat på samme måde som en familie, der hører sammen på forhånd. Og det er jo noget, som man i stigende grad vil lære at skønne på, efterhånden som man i foragten for det ser det blive udhulet af den multinationale eller multietniske udvikling. Nationalstaten er jo også folkestyrets, demokratiets forudsætning. Det er jo det, jeg synes, der er grund til at understrege. Uden et folk, intet folkestyre. Det vil sige uden en forudgiven solidaritet, ingen mulighed for at afgøre sine uoverensstemmelser igennem fredelige valg, for så har man ingen tillid til modparten.

Globalisering – slagord eller realitet

Når man ser på denne multietniske udvikling som en del af globaliseringen, er Danmark så presset af globaliseringen?

Jeg kan ikke lade være med at spørge: hvad er globalisering egentlig? Er det andet end et slagord? Det er da fuldstændigt rigtigt, at de moderne teknologiske hjælpemidler har gjort, at tingene bliver meget nemmere, når det gælder om at bevæge sig og at korrespondere med den anden ende af verden. Men ændrer det min virkelighed i den del af verden, hvor jeg lever? Jeg mener, at det på mange måder er et spøgelse, man ophøjer til at være en enevældig sandhed. Og jeg synes ikke, at teknologi skulle være det, der dikterer virkeligheden, og jeg mener også, at det er en fuldstændig misforståelse.

Nogen skelner jo mellem økonomisk og politisk globalisering, hvor den økonomiske globalisering i form af mulighederne for at flytte kapital meget hurtigt og muligheden for at flytte arbejdspladser meget hurtigt er et vilkår, som vi er underlagt, og derfor bliver vi nødt til at reagere mod den i form af en politisk globalisering. Er det ikke en realitet, denne økonomiske globalisering, som vi må forholde os til?

Det er da fuldstændigt rigtigt, som jeg også sagde, når tingene er blevet nemmere på grund af teknologien, så betyder det jo også, at arbejdspladser osv. kan flyttes. Men stadigvæk gælder det jo, at denne økonomiske virkelighed – jeg kan også sige denne markeds-politiske virkelighed – er det virkeligheden? Og der er det, jeg siger, at det ikke er markedet, der bestemmer, hvad virkeligheden er. Markedet kan skabe nogle betingelser, som vi kan reagere imod eller acceptere, men det sætter ikke den virkelighed, der netop kommer til udtryk i det nationale, og som har at gøre med selve den menneskelige eksistens. Realiteten i den tankegang er jo, at man reducerer mennesket til at være som en vare. En vare, der kan bevæge sig frit over jorden, og opholde sig, hvor man får mest for varen...

Men hvis man nu skelner mellem økonomisk og politisk globalisering, så kan man vel også sige, at netop den politiske globalisering ville være et modtræk, der gør os mennesker i stand til at handle imod denne gøren mennesket til blot en vare?

Hvorfor skulle man acceptere den politiske globalisering for at bekæmpe den økonomiske?

Ja, fordi spørgsmålet er: Kan en nationalstat – selv så lille fladt et land som Danmark

– gøre noget imod det på egen hånd?

Man kan ikke, tror jeg, gøre meget for at afværge den økonomiske globalisering. Man kan ikke gøre meget for at afværge markedets udvikling, men man kan sige, at markedet ikke er alt. Der er ingen grund til at nedlægge nationen, fordi markedet vinder frem. Jeg synes altså, man der trækker en parallel mellem markedet og nationen, som er meningsløs. Og jeg mener, at netop i en økonomisk globaliseringsperiode vil man lære at skønne på, hvad det betyder at have sin nationale suverænitet. Og som jeg sagde før: folkestyre er ikke muligt uden et folk.

Rødder og vinger

Hvad så med det argument, der siger, at den lille suveræne nationalstat er magtesløs over for den enorme kapitalkraft fra store globale koncerner, som f.eks. kan spille nationalstaterne ud mod hinanden ved at sige: 'Jamen, hvis I ikke sænker selskabsskatten, så smutter vi bare over til naboen? Hvis I ikke giver os de og de vilkår, så skrider vi!' For virksomheder er jo ikke som stater bundet til et territorium. Som den tyske sociolog Ulrich Beck har udtrykt det; mens nationalstaten har rødder, så har erhvervslivet vinger.

Det er jo en udmærket parallel, men spørgsmålet er så: skal rødderne forvandle sig selv til vinger for at følge med dem, der flyver? Jeg synes jo netop, at i en situation, hvor rodløshed, overfladiskhed, alt det, der knytter sig til markedet, hersker, er der da brug for rødderne. Og netop understrege, at rødderne faktisk er det, der holder en nation og derfor også et menneske i live – i modsætning til dem, der tror, de kan flyve.

Men så er der vel også brug for, at disse nationalstater på en eller anden måde finder ud af et internationalt samarbejde, som gør dem modstandsdygtige...

Jeg har heller ikke noget imod internationalt samarbejde, idet jeg understreger, at forudsætningen for internationalt samarbejde er national. Jeg har ikke spor imod europæisk samarbejde. Det, der kun er ulykken, er, at det skal være en sammenslutning. Lad de forskellige nationer arbejde sammen, men lad dem få lov at bestå som nationer, for det er ikke en økonomisk nødvendighed; det er en menneskelig nødvendighed!

Vil det sige, at du ser det klassiske diplomati som vejen frem, i modsætning til internationale organisationer som EU og FN?

Jamen, jeg har ikke noget imod internationale organisationer, hvis de altså kender deres egen begrænsning. Jeg har sagt, at EU er jeg meget imod, fordi de vil være grænseløse i deres internationalisme. FN har jeg heller ikke meget til overs for, fordi FN jo altså er grundlagt på den der flommede humanisme, der jo er et andet ord for hykleri. Men jeg var selv til FN's generalforsamling sidste efterår, og jeg lærte at forstå, at der var én ting i FN, der har betydning, og det er Sikkerhedsrådet. Sikkerhedsrådet betyder jo simpelthen, at der er et forum, hvor lande, der kommer i strid med hinanden, kan mødes og på den måde få konflikten inddæmnet, og det vil sige skabe mulighed for at bevare freden. Det, synes jeg da, er glimrende.

Sikkerhedsrådet er vel netop også en rest af det klassiske diplomati?

Det kan man jo sige. Du ved, der sidder man ikke og moraliserer over, at mennesket skal blive så godt så godt. Der tager man højde for, hvordan mennesket er, og prøver netop med klassisk diplomatiske midler at løse konflikter.

Naive problemløserne

Det er som sagt den tyske sociolog Ulrich Beck, der har brugt metaforen med rødderne og vingerne, og han har også det synspunkt, at der ikke bare er tale om en globalisering, men en globalitet, fordi verdenssamfundet så at sige er en realitet som et skabnefællesskab mellem alle verdens nationer, som han så opregner i 3 grundlæggende dimensioner. Den ene har vi talt om, nemlig de finansielle kriser, der angår bevægeligheden af kapital og arbejdspladser. Den anden er økologiske kriser, og den tredje er terrorisme, som heller ikke kender til grænser. Det er vel problemer, vi må anerkende, og som nationalstaten ikke kan løse?

Jamen kan de løses? Hvad er det for en naiv tro på, at alle problemer kan løses? Altså, hvordan bekæmper man terrorisme? Det gør man ved at samle sig om at bekæmpe dem, der udøver terror. Men det viser sig jo, at de, der udøver terror, det er altså den ene halvdel af verden. Jeg synes, den er meget naiv, denne tro på at alle problemer lader sig løse, og jeg synes, det er meget mere realistisk at gå ud fra det, som den amerikanske historiker Samuel Huntington har sat som overskrift over den moderne verden, når han taler om *civilisationernes sammenstød*. Det er jo netop at se folk, som de er; ikke som brikker, man kan flytte rundt på en tavle, men folk med et ganske bestemt religiøst, nationalt, folkeligt udgangspunkt, og det er det, der præger dem, og derfor vil udgangspunktet i dag måske i højere grad være religiøst, men for så vidt også

nationalt. Det er det, der skaber civilisationerne, som jo altså befinder sig i et modsætningsforhold. Når man nu ser for eksempel situationen i Irak – er der dér nogen højere global løsning på problemerne?

Spørgsmålet er måske, om der er et højere globalt ansvar?

Det kommer jo helt an på, hvem der så skal stå som den ansvarlige globalt set. Vi i Vesten vil jo gerne indrette det sådan, at det tjener vores formål. Og det er netop det, som den islamiske verden protesterer imod i raseri. Så jeg synes, at den situation viser bedre end så meget andet, hvor forskelligartet virkeligheden er, og hvor håbløst det er at tro på, at alle problemer lader sig løse ud fra en tale om globalisme.

Den officielle version i forhold til situationen i Irak er vel, at vi gerne vil indrette det, så det er i overensstemmelse med demokrati og menneskerettigheder. Men vil det sige, at du synes, vi skal skrælle alt det af og sige det, som det er?

Man skal jo gøre sig klart, at hele denne bekendelse til demokrati og menneskerettigheder er jo den vestlige verdens bekendelse. Jeg er jo som bekendt ikke nogen dyrker af menneskerettigheder, fordi jeg ikke tror på den humanistiske ideologi, der ligger bag; oplysningstidens ideologi. Men det er jo i hvert tilfælde Vesten, der tænker og taler på den måde. Derfor må man jo konstatere, at den ikke har nogen global virkning, fordi der er en islamisk verden, der tænker stik modsat.

Giver det overhovedet mening at tale om et globalt skæbnefællesskab?

Næh, det synes jeg ikke. Man kan jo godt tale om, at menneskeheden er en enhed, men det er jo først og fremmest en enhed, der er præget af en dybtgående forskellighed. Vi er alle i samme båd i den forstand, at vi alle skal dø. I forhold til Vor Herre, der er vi for så vidt i samme båd. Men det er jo mildest talt ikke nogen politisk-økonomisk kategori.

Men vi er jo også i samme båd, når der sker et atomkraftuheld i Rusland, for så påvirker det også Europa, og hvis der foregår terrorisme i Mellemøsten, jamen så kommer det også her en dag.

Det gør det muligvis, det er rigtig nok, men sådan har det jo altid været. Nu går det meget hurtigere end tidligere, men det har jo altid været sådan, at selvfølgelig hang verden sammen, og hvad der skete på den anden siden af

kloden, var jo også noget, der på et eller andet tidspunkt påvirkede os. Nu går det meget hurtigere, men den eneste forskel er altså også hurtigheden.

Det grundlæggende spørgsmål i forhold til nationalstatens rolle versus internationale organisationer er vel: Kan nationalstaterne som traditionelle nationalstater stå alene og arbejde sammen ad hoc i stedet for at lave nogle overnationale demokratiske organisationer, som er fora for kontrol med eller bekæmpelse af eller løsning på problemer – om man så mener det er realistisk eller ej?

Stadigvæk mener jeg, at al den snak om at løse alle problemer er urealistisk. Men det er da klart, at små lande har fordel af at slutte sig sammen, fordi samlet står de stærkere end alene. Jeg synes da også, at ikke overnationalt, men internationalt samarbejde er fortræffeligt. Som sagt er jeg meget tilhænger af et samarbejdende Europa. Men ulykken er jo, at man tror, at man kan ophæve nationerne, og det vil sige, at man foreskriver sig til en abstraktion, som til syvende og sidst vil ende med at hjem søge de overnationale konstruktioner som en tung skæbne.

Prøv for eksempel at se på Balkan, hvor man har haft Titos tyranni, der jo altså skabte Jugoslavien, som i over 40 år undertrykte de forskellige folkeslag til fordel for en overnational union. Hvad sker der i det øjeblik, han falder sammen? Det viser sig at være de nationale identiteter, der er det helt afgørende! Og det vil sige, at man foreskriver sig til en illusion, når man tror man kan hæve sig op til det overnationale. I stedet for at foreskrive sig til en illusion synes jeg, man skal være realistisk og forholde sig til den virkelighed, der siger, at der er forskellige folk, og de *ønsker* – og det er jo det helt afgørende – de *ønsker* at være et folk, fordi de er sig selv i den bestemte identitet som folk. Så i stedet for at lave dem om, så respekter det dog, og samarbejd på den basis!

National suverænitet

Er national suverænitet en absolut størrelse eller kan man evt. skelne mellem en formel og en reel suverænitet, så det giver mening at tale om, at den tabte suverænitet kan vindes tilbage gennem internationalt samarbejde som reel suverænitet?

Absolutte størrelser findes ikke i denne verden, men det har altid irriteret mig ad Pommern til med denne begrebsforvirring vedrørende suverænitet. Der findes som sagt ikke absolutte størrelser i denne verden, og derfor findes der heller ikke absolut suverænitet. Men der findes suverænitet, som det, der hedder selvbestemmelsesret, selvbestemmelsesmulighed. Og det er den su-

veranitet, ethvert folk og ethvert land har kæmpet for at bevare. Det er det, der ligger i ordet nation, og det, der til syvende og sidst ligger i ethvert folks og enhver nations egentlige interesse. Derfor synes jeg, at det, at man vil begynde at tale om reel suveranitet ved at opgive sin selvbestemmelsesret for at lægge det ind i en fælles pulje, hvor man så siger, at man har indflydelse – det er jo simpelthen bare at ophæve sprogets mening. Og det er også at ophæve eksistensens mening, fordi hvad fordel har Danmark af, at vi har, skal vi sige 7 procents indflydelse på EU's forhold i Danmark? Det er da ensbetydende med, at det ikke længere er danskerne, der bestemmer i deres eget land. Og det er det, hele deres historie, og det vil sige hele deres anliggende, har handlet om. Derfor synes jeg, det er fuldstændigt meningsløst at tale om, at man får suveranitet ved at gå ind i en overnational union, hvor man så får en begrænset medbestemmelse.

Det sædvanlige modargument er jo, at hvis vi står alene med vores klassiske suveranitet, så bliver vi løbet over ende...

Jeg er heller ikke tilhænger af, at vi skal stå alene. Jeg synes for eksempel at NATO har været en fortræffelig ting, og det har været en forsvarsalliance af selvstændige nationer. Det, som jeg håber – og egentlig også tror – vil ske, er at EU opgiver denne falske overnational ideologi og begynder at forstå, at Europa består af nationer, og at man arbejder sammen uden at skulle udlette den enkelte nation, men tværtimod respekterer dem. Og jeg synes egentlig, det er glimrende, at de østeuropæiske nationer er kommet med, fordi de kender virkeligheden i en overnational tyrannisk union. De har overlevet den og vil bestemt ikke en gang til lade sig tryne. Det er ikke bare glimrende, at de er kommet med i NATO, men også i EU, fordi det jo bidrager til at holde EU på sporet. Man skal ikke tro, at man kan skabe overnational unioner. De østeuropæiske nationer har prøvet det, og de har ikke kapituleret over for det, tværtimod.

Kosmopolitisme

Er der overbøvedet nogen politikområder, der hører ind under en kosmopolitisk dagsorden?

Der kommer vi igen tilbage til det, jeg synes, er det grundlæggende i hele sagen, nemlig hvad er det at være menneske. Er der nogen mennesker, der er kosmopolitter? Hvis de er det – og det vil sige, at de har vinger – så er de hørt op med at være mennesker, fordi så er de blevet forvandlet til rodløse,

overfladiske, visne størrelser, som ikke overhovedet lever et sandt menneskeliv med deres næste. Altså, du ved, til syvende og sidst er det begrebet eksistens, det vil sige begrebet menneske, som sætter, hvad der er virkeligt, og hvad der er uvirkeligt. Og med det udgangspunkt vil jeg sige, at kosmopolitisme som en beskrivelse af en menneskelig virkelighed, det er et andet ord for løgn. Det eksisterer ikke. Enhver er født i en historisk sammenhæng, har en identitet der er historisk givet, og dermed er talen om, at man er kosmopolit, grundlæggende usand.

Nu kunne man sige, at der findes mennesker – jeg har selv mødt nogle stykker – hvis personhistorier spredt sig over flere nationaliteter og steder, sådan at de kan være hjemme flere steder i verden. Er det ikke en mulig identitet?

De kan være hjemme to steder, det vil jeg bestemt ikke udelukke, fordi man kan være født og vokset op et sted, og så af forskellige grund have bosat sig et andet. Og begge dele kan have slået rod i hjertet. Men kosmopolitisk vil jo sige, at det er verden som helhed. Det giver jeg ikke to ører for. Det er en ren løgn.

Politikeren

”Ja, vi har jo aldrig rigtig krydset klinger, Søren Krarup og jeg”, siger Poul Nyrup Rasmussen, før vi går i gang.² ”Vi har været i nærheden af hinanden nede i folketingssalen, da der var en diskussion om holocaust, kan jeg huske. Men det blev kun til et tilløb, hvor jeg fik at vide, at jeg havde allieret mig med totalitære regimer ved at gå ind for en holocaust-dag. Du ved, nogen gange er der slet ikke grundlag for bare en samtale.”

En global vision

Jeg vil gerne starte med at ønske til lykke med valget som formand for de europæiske socialdemokrater!

Tak skal du have.

Og i den sammenhæng kan jeg passende tage udgangspunkt i din takketale til forsamlingen af delegerede, hvor du siger, at EU efter den seneste udvidelse er den største økonomi i verden,

10 procent større end USA, og dermed også potentielt den største politiske magtfaktor. Er EU ved at blive en ny supermagt?

Ja, men af den gode slags! I den forstand, at det starter skrøbeligt, det starter med værdierne, og det starter med, at EU tager det bedste af den gamle europæiske civilisations værdigrundlag op. Det betyder, at de værdier, vi kender fra chartret for grundlæggende rettigheder nu bliver udbygget i den nye forfatningstraktat til et sæt fundamentale universelle værdier. Derfor bliver EU ikke en supermagt i traditionel forstand, som ville kunne sammenlignes med USA, Kina eller Indien for den sags skyld. EU bliver en helt særlig regional politisk faktor, som i kraft af sin integration – økonomisk, kulturelt og politisk – vil være i stand til at sætte en bedre dagsorden for verdens udvikling.

Og i det lange løb ser jeg selv et håb for planeten. En revitalisering af FN og skabelse af en egentlig international retsorden forudsætter en regionalisering af planeten. Her kan Europa sende et eneste systemeksport-signal af sted, der hedder integration. Årsagen til at Frankrig og Tyskland ikke længere kan tænkes at gå i krig med hinanden på trods af århundredes krigsførelse - det er integration.

Og hvis man nu kan se et perspektiv for et integreret politisk, økonomisk og kulturelt regionalt samvirke i andre dele af verden - så begynder det virkelig at ligne de første skridt til en bedre planet for alle at leve på. Det perspektiv, ved jeg, man kan se i Latinamerika, hvor handelsorganisationen hedder Mercosur. Hvis Asean, som omfatter en stor del af de sydøstasiatiske samfund, kan blive et tilsvarende regionalt samarbejdsområde – så opnår man to ting: Det ene er, at de lande ikke længere vil bruge kræfter på at bekriige hinanden, som de har gjort i deres fortid. Nu kan de bruge kræfter på en velfærdsudvikling i deres egne lande. Det andet er, at FN-systemet kan få en ny, bæredygtig platform, der ikke blot er domineret af én supermagt. I stedet kan FN operere med et sæt af partnere, der ikke kun er præget af én dominerende kraft. Nu kan flere samarbejde og afbalancere hinanden og dermed kan vi løfte den retsorden, som vi har brug for.

Du skriver også i din bog, Den ny forbindelse, at verden skal bindes sammen i "et politisk interessefællesskab, [hvor] vi på tværs af grænser og på tværs af kontinenter kan løse vores problemer sammen" (s.37). Er din politiske vision en velfærdsstat ikke bare på europæisk, men på globalt plan?

Ikke i den forstand, at min vision omfatter sådan nogle danske velfærdsstater over det hele. Jeg har en vision om at få skabt betingelserne for, at folk rundt omkring i deres egne lande kan gøre reelle fremskridt. Forme fremskridt på

en sådan måde, at det er muligt at forene det menneskelige behov for at leve i en rimelig tryk tilværelse med den konstante forandring, som globaliseringen jo implicerer for os alle sammen. Man kan sige, at visionen er at udvikle et nyt socialt tryghedsbegreb i en virkelighed, hvor de materielle betingelser er under konstant forandring. Mennesker kan jo ikke rigtigt lide forandring. Omvendt forsvinder globaliseringen og den permanente forandring ikke igen. Opgaven er at skabe en ny ramme for, at mennesker kan blive mere robuste under den konstante forandring, som den globale markedsøkonomi indebærer. Kan det lykkes, mener jeg, at vi har fundet nogle betingelser, hvor vi forener konkurrencedygtighed på globalt plan med de menneskelige krav til vores tilværelse, som de fleste, jeg kender på denne her planet, har.

Er det for radikalt at kalde det for en verdensvelværdsstat eller et verdensvelværdssamfund?

Ja, for det første, fordi det ville være alt for let at skyde ned. For det andet er det heller ikke det, der ligger umiddelbart for. Men jeg mener ikke, at det ville være for radikalt at sige, at min vision går ud på, at vi overalt på denne her planet kan skabe nogle grundlæggende eksistensvilkår for folk. Det gælder uanset hvilket land man bor i. Målet er, at man får reelle muligheder for at udvikle det talent, hvert enkelt menneske har, selv om det er meget forskelligt. Og at man får reelle muligheder for ikke længere at skulle bruge en alt for stor del af landenes og folkenes resurser på at bekriige hinanden.

Hvordan man organiserer sig i det enkelte samfund, vil være meget forskelligt i forhold til os. Men det vil have den brede retning, der bygger på universelle værdier; der bygger på gensidig respekt i kraft af, at du er et menneske; Det bygger på, at det enkelte menneske, uanset baggrund, har nogle reelle chancer for at udfolde sit talent. Det er rammen for et samfund, som vi hos os kalder et velværdssamfund. Men der er jo flere veje at gå for at nå dertil.

Det lyder under alle omstændigheder enormt ambitiøst. Men det er altså ikke bare en hensigtserklæring? Det skal opfattes som et realistisk mål inden for en overskuelig fremtid?

Nej, nej, det er ikke nogen hensigtserklæring! Det vil også være enormt ambitiøst, hvis den vision alene baserede sig på politiske partier. Derfor må socialdemokraterne og socialisterne i Europa, i Danmark og i verden etablerer nye alliancer. Ellers kan projektet ikke lade sig gøre. Og det er de nye alliancer, der giver os håb om, at vi kan gøre fremskridt. Sidste år tog jeg det initiativ, der hedder Globalt Progressivt Forum, som bygger på en alliance med NGO'erne verden over og personer, som har arbejdet i de globale institutioner i FN-systemet - Mary Robinson, Joseph Stiglitz, den tidligere leder af Verdensbanken

og mange, mange andre.

Jeg er overbevist om, at sådan en ny 'gylden trekant' - mellem de europæiske og internationale socialdemokrater, verdens NGO'er og engagerede mennesker i de internationale institutioner - kan sætte nogle nye relevante og slagkraftige dagsordener. Vi er i gang med at etablere starten på et nyt virtuelt møderum for ikke-kommercielle kræfter i verden, der er båret af de samme typer af værdisæt, som dem jeg har talt om her. Efter to års meget heftig rejseaktivitet rundt omkring i verden, kan jeg se, at det er muligt at skabe nogle nye alliancer. Det er muligt at rykke frem på den dagsorden, jeg her taler for.

Så hvis en Søren Krarup kommer og siger, at den tro på, at man kan lave verden om i den målestok er helt urealistisk...

Jo, men der var jo også folk, der sagde, at det var helt urealistisk, da vi startede med at bygge det danske velfærdssamfund op for 100 år siden. Det er jo folk, som aldrig rigtig har forstået, hvad dybden er i at stå sammen og være mange om at bevæge sig i en bestemt retning. Dengang for 100 år siden, da socialdemokraterne og fagbevægelsen sagde, at de gamle rønner på Nørrebro, spekulationsbyggeriet, skulle rives ned og erstattes af almene boliger, var der jo folk, der rystede på hovedet og sagde, at det var en fjern drøm. Dengang vi begyndte at tale om velfærdssamfundet, var der folk, der sagde: 'Skulle I ikke tage en lang lur og se at komme tilbage til virkeligheden?' Men det forandrede vi jo. Vi kunne jo! Og idéen er at gentage dén politiske kamp. Denne gang grænseoverskridende, fordi markedsøkonomien er blevet grænseoverskridende. Derfor må du nødvendigvis stå skulder ved skulder over grænserne, hvis du vil forandre din planet. Det kan du ikke gøre i ét tag, men du kan gøre det regionsvis, og du kan gøre det med nye alliancer.

Suveræniteten på flere planer

Globaliseringen har jo også betydning for vores suveræniteten og for, hvad suveræniteten egentlig betyder. Du skriver flere steder og siger også i nogle af dine taler, at det ikke er EU, vi mister suveræniteten til, men derimod globaliseringens kræfter, de økonomiske kræfter. Og et andet sted bedder det, at vores suveræniteten ikke er truet af et for stærkt, men af et for svagt internationalt sammenhold, samt at den tabte suveræniteten vindes tilbage via EU. Men hvis suveræniteten betyder selvbestemmelse – et folk, der bestemmer over sig selv – er det så overhovedet suveræniteten, der er tale om?

Ja. I gamle dage var det jo sådan, at et folk kunne vælge deres byråd, deres

amt og deres folketing. Samspillet mellem byråd, amt, folketing, regering og befolkning gjorde, at du kunne nå de mål, du havde sat dig i din nationalstat; fuld beskæftigelse, social tryghed, alt det du gerne vil i en nationalstat. Det forstår jeg ved et folk og et land - altså evnen til at træffe beslutninger på det værdigrundlag og ud fra de mål, man har og evnen til at omsætte de beslutninger i praksis. I den forstand har nationalstaten mistet noget af sin suverænitet. Det er jo ikke ensbetydende med, at nationalstaten ikke stadigvæk har det meste af sin suverænitet i behold, men den har mistet noget. Spørgsmålet er så til hvem?

Dér kommer Søren Krarup og andre på banen og siger, at vi har mistet den til EU. Dermed prøver man jo at bilde befolkningen ind, at hvis vi melder os ud af EU eller siger nej til, at der skal ske mere i EU-regi, så kan vi få vores tabte suverænitet tilbage. Den type af argumentation passer jo godt til den grundholdning, som insisterer på, at nationalstaten og for så vidt også nationalismen er *svaret* - og vel at mærke hele svaret! Der svarer jeg, at det er den største illusion, man kan binde et folk på ærmet i en moderne tid, som er præget af globalisering.

Men hvis vi ser på selve begrebet 'suverænitet', så betød det engang en suveræn monark med et folk af undersåtter inden for et afgrænset territorium. Siden blev det folkets suverænitet inden for dets eget territorium. Spørgsmålet er, om det er suverænitet der er tale om i dag, når det afgrænsede territorium ikke længere holder, og når beslutningsprocesser er blevet grænseoverskridende. Spørgsmålet er måske også, om der findes en eller anden sentimental tilknytning til suverænitetsbegrebet, som I toppolitikere holder fast ved, fordi det er så følelsesmæssigt ladet, og fordi det har en historie, der står stærkt i folks bevidsthed?

Det er der sikkert nogle, der gør. Det gør jeg ikke. Jeg ser meget nøgternt på et helt nyt samspil mellem flere demokratiske rum. Jeg kalder det ”*multi level governance*” eller på dansk; en strategi, hvor du skal være i stand til at arbejde alle de steder, hvor det politiske demokrati folder sig ud, hvor der træffes beslutninger, der har betydning for vores fremtid. Det er sådan set meget logisk. Sagen er den, at i gamle dage kunne vi ordne alting selv i nationalstaten, fordi markedsökonomien var national. Så blev den gradvist grænseoverskridende. Vi var gode til at lægge humanistiske grænser omkring markedsökonomien i nationalstaten, således at den blev menneskets tjener og ikke dens herre. Men siden den bredte sig ud over grænserne, har vi ikke rigtigt formået at følge med. Derfor har vi mistet en del af vores evne til at lægge en human ramme omkring markedsökonomien. Skellet mellem socialdemokraterne på den ene side og kommunisterne på den anden var jo, at kommunisterne tog den yderste konsekvens og afskaffede markedsökonomien helt. Vi sagde derimod, at

markedsøkonomien godt kan bruges til noget fornuftigt, hvis bare du lægger en ramme om den, så du undgår udstødning og uigennemsigthed.

Derfor kan man sige, at vi har mistet noget af vores styrke. Vi har tabt noget af vores suverænitet til den uregulerede globale økonomi. Men vi har ikke tabt den endegyldigt. Vejen til at få den tabte suverænitet tilbage er egentlig den samme opskrift, som den vi brugte for 100 år siden, da vi byggede nationalstaten. Bare på et bredere niveau. Det er ved at stå sammen. Danmark er ikke stort nok til at tage suveræniteten tilbage fra den globale økonomi. Vi kan ikke sætte en regional og dernæst global humanistisk ramme for markedsøkonomien. Men verdens største økonomi fra den 1. maj, nemlig Europa, kan gøre det – i hvert fald for os selv, og dernæst kan vi gøre det sammen med de andre. Der vil blive lyttet til, hvad vi gør og siger, når der skal forhandles åbninger af markederne, når der skal forhandles nye minimumsvilkår for multinationale koncerners gøren og laden i verden. De skal respektere mindstekrav til miljøet, og de skal behandle deres medarbejdere grundlæggende ordentligt, uanset om det er i Asien, Afrika eller Europa.

Men er multi level governance så ikke nærmest et begreb, der er et alternativ til det klassiske suverænitetsbegreb?

Nej. Vores suverænitet bliver ikke indskrænket kun udvidet gennem det nye grænseoverskridende fællesskab. Multi level governance er det begreb, som sammenfatter en sum af politiske scener, der er forudsætning for, at det enkelte menneske kan finde sin forbindelse igen, mellem de mennesker man vælger demokratisk til at beslutte på vegne af én og ens egne mål og ønsker. *Multi level governance* er det demokratiske svar, der kan bringe det reelle indhold tilbage i, hvad demokrati er. Det vil sige: Identiteten mellem dem, du vælger, og dem, der har kompetencer og ansvar til at træffe beslutninger.

Nu er suverænitet hos de nationalt sindede blevet forbundet med forestillingen om en sammenhængskraft og med, hvad betingelsen er for sammenhængskraft inden for et demokrati. Den forestilling flytter du, men hvordan skaber man så sammenhængskraft inden for et politisk fællesskab?

Det gør man ved at skabe udsyn og overblik over de mange forskellige politiske fællesskaber, der vil være i det 21. århundrede. Politiske og NGO-fællesskaber som skal leve ved siden af hinanden; ikke for at overflødiggøre hinanden eller træde i stedet for hinanden, men for at supplere hinanden og dermed udfylde hele det demokratiske rum. Man kan sige, at i det 21. århundrede vil det nære demokratiske rum, det regionale rum, det nationale rum, det europæisk regio-

nale rum og det globale rum skulle fungere side om side. Det er kun i kraft af, at vi er aktivt til stede og arbejder politisk for vore mål i alle fem rum, hvor demokratiet kan komme til udtryk, at du kan genfinde din forbindelse. Din samlede helhedsopfattelse af, at der er en forbindelse mellem dem, jeg vælger, og dem der har ansvaret for, hvad der sker.

Globale reformer

Din vision for et globalt demokrati indebærer på nogle konkrete punkter en flytning af myndighed og kompetence fra nationalstaten til internationale institutioner, i hvert fald ud fra de nationalt sindedes synspunkt. Ikke mindst på et område, som helt traditionelt hører ind under en stats kompetenceområde, nemlig en global skat. Forestiller du dig, at den globale skat skal inddrives af de respektive stater?

Ja. Lad mig give et meget banalt eksempel. Man kunne jo starte med den europæiske del af verden, verdens største økonomi fra 1. maj i år, og sige: hver gang du tanker din bil med benzin, så lægger du en promille på prisen, så hver borger på den måde bidrager med en lille bitte indsats. Det kan samlet set virkelig løfte den europæiske regions bidrag til den fattige verden.

Og det vil i virkeligheden styrke det mål, vi stadig har i Danmark: At gabet mellem syd og nord på planeten skal blive mindre – også som en del af vores egen sikkerhed i fremtiden. I virkeligheden vil sådan en afgift – en global skat – være ensbetydende med, at vi udstrækker den nationale suverænitet til at kunne nå de mål, vi har sat os for planeten som helhed. Igen: Danmark går ind for, at ulandene kommer ud af deres fattigdom – det er i deres og i vores interesse. Og hvis Danmark har sat det mål, så er indførelsen af sådan en global skat i virkeligheden at forstærke Danmarks mulighed for at nå det mål.

Den skal vel så løse det problem, der i dag er med FN's vage hensigtserklæring om, at industrilandene helst skal yde 0,7 procent af deres bruttonationalprodukt til udviklingsbistand. Men kan den globale skat virkelig løse det problem, hvis det stadig er op til nationalstaterne selv at tage stilling til, om de gider opkræve den eller ej?

Ja, den vil løse det i Europa, hvis Europa træffer den her beslutning. Og det tror jeg bestemt, man kan forestille sig, at Europa vil gøre. Det vil være et ganske stærkt nybrud, som vil lægge et hårdt pres på USA, og det vil lægge et hårdt pres på resten af den rige verden. Det vil indebære en ny alliance med den fattige verden. Det vil oven i købet være et meget realistisk forslag, som vi bringer op i Europaparlamentet, hvis vi bliver valgt.

Og dertil kommer, at pengene i givet fald skal gå til de reformerede og fornyede globale institutioner. Det vil først og fremmest sige Verdensbanken, men også i et vist omfang Den Internationale Valutafond. Og i de institutioner skal der så opbygges et nyt arbejdsgrundlag i stedet for den såkaldte *Washington Consensus*, der gælder i dag. *Washington Consensus* er den samlede betegnelse for det arbejdsgrundlag, der kendetegner Verdensbanken og Valutafonden. Det går ud på, at du i princippet stiller de samme krav om orden i økonomien til et udviklingsland, som du gør til et industriland. Det betyder i praksis, at mange udviklingslande ikke får en chance for at opbygge et mere stærkt samfund, der kan klare de forpligtelser.

Alt det skifter nu. Der er et stærkt arbejde i gang i de to institutioner. Europa har også lagt meget vægt på, at vi opbygger et nyt arbejdsgrundlag eller et nyt paradigme for, hvordan disse institutioner skal arbejde. Vi skal i u-landene opbygge sunde, velfungerende stater, og vi skal indrette ulandsbistand, teknologibistand og økonomisk overførsel derefter. En stærk stat kan gøre udviklingspolitik forpligtende og ukorrupt til sin egen basis. Og vi - den rige verden, - kan støtte investeringer i reelle nye jobs, der giver indkomst til menneskene selv og til staten.

En anden ting, som vi er kommet i nærheden af at virkeliggøre i tiden efter den kolde krigs ophør, markerer du også klart, nemlig at du helt klart sætter menneskerettighederne højere end folkesuveraniteten, den nationale suveranitet.

Ja. Det er jeg jo ikke ene om at gøre. Det er jo Kofi Annans nye tese, som i virkeligheden har været undervejs ganske længe. Men inden vi kommer dertil, synes jeg, at der i tilknytning til de globale institutioner er én ting til, som jeg godt vil nævne. Jeg har som statsminister været med til at underskrive Millennium-erklæringen i FN's generalforsamling: Nu sætter FN en række mål frem til 2015–20 om, at hver enkelt borger på denne planet har ret til rent drikkevand, at hver enkelt borger har ret til at kunne leve livet uden sygdom. AIDS og HIV skal bekæmpes. Det er en række fundamentale krav, som de globale institutioner - Verdensbanken, IMF med flere - selvfølgelig skal gøre til deres forpligtelse. Medlemslandene skal i kraft af, at de skrev under, selvfølgelig også gøre målene til deres. Det samme gælder EU.

Men så til Kofi Annans, og min og flere andres opfattelse. Jeg antydede det allerede på Verdens sociale topmøde i København i 1995, hvor jeg sagde i en af mine taler: "You can have a sound state, but that is not necessarily a guaranty to have a secure people. You can have a secure state, but you can have a situation where the people don't feel secure inside that state". Og det er præcis dér, vi er nu. Der er situationer, hvor menneskerettighedernes håndhævelse

må gå forud for respekten for nationalstatens grænser. Det er derfor, der er en så stærk indre sammenhæng mellem Europas universelle værdisæt og den europæiske regions villighed til at påtage sig et medansvar for at håndhæve menneskerettighederne på tværs af respekten for den nuværende internationale folkeret. Og derfor er der også behov for en fornyelse, udvidelse og styrkelse af den internationale folkeret.

Man kan altså krænke den traditionelle folkeret, for at opretholde den?

Ja, du kan sige, at folkeretten bliver meningsløs, hvis den bliver et forsvar for diktatorernes grænsehåndhævelse. Kofi Annan har sagt det: FN-pagten må aldrig blive et skalkeskjul for diktatorer og undertrykkere. Derfor er det fuldstændigt absurd, at se FN's menneskerettighedskommission have et libysk formandskab, som benytter lejligheden til at udskyde kritik af åbenlyst diktatoriske regimer, som holder folk nede. Det er selvfølgelig helt uacceptabelt, og det er det, vi sætter ind imod.

Det er klart, at det her selvfølgelig også er et opgør med dem, som taler om det kristne værdigrundlag på en måde, som var det universelt. Jeg lægger meget vægt på, at Europa har et universelt værdigrundlag, hvor stormagten og religionen er adskilt. Det er fuldstændig afgørende for at undgå, at vi bevæger os ind i en ny korstogs-lignende tid. Det europæiske værdigrundlag er netop universelt, det vil sige; det klassificerer ikke religioner i A og B. Det er et sæt værdier, som er universelle - for ellers kan du ikke håndhæve, at menneskerettighederne går forud for den klassiske folkerets respekt for grænserne. Vi skal også huske, at den klassiske folkeret faktisk indeholder muligheden for, at FN's Sikkerhedsråd kan beslutte at gå ind og håndhæve menneskerettighederne på tværs af respekten for grænser.

Den nationale forbindelse

Jeg kunne tænke mig at præsentere dig for en tanke, som Ulrich Beck har formuleret. Han udkaster den tese, at "ligesom de religiøse borgerkrige i det 16. århundrede afsluttedes med Den Westfaliske Fred og adskillelsen af stat og religion, kunne – det er tesen – det 20. og det begyndende 21. århundredes nationale verdens(borger)krige besvares med adskillelsen af stat og nation" (Beck 2002a: 61). Lyder det som en god idé i dine ører?

Det kommer an på, hvad han mener med det.

Ja, han mener, vi skal adskille stat og nation, så vi ikke forstår staten som en nationalstat,

men som det han kalder en kosmopolitisk stat, der forstår sig selv som indvævet i de forskellige niveauer for beslutningsprocesser, hvilket så vidt jeg kan se ligner det, du taler om.

Jeg er ikke sikker på, at det er det, vi står over for. Og jeg er heller ikke sikker på, at det er ønskeligt. Jeg mener, at et folks identitet i meget høj grad også i det 21. århundrede vil være bundet til et geografisk territorium, til en nation og til en statslig identitet. Et globalt demokrati og en ny global dagsorden, der kan sætte rammer for fx markedsøkonomien og for de etniske konflikter; det behøver ikke ske på bekostning af nationalstatens demokrati, det regionale demokrati og det lokale demokrati. Tværtimod. Det er deri, at skellet går mellem Søren Krarups og min tænkning – eller Ulrich Becks for den sags skyld. Jeg mener med andre ord ikke, at det at etablere nye demokratiske scener og beslutningscentre er udtryk for, at dem, der var der i forvejen skal underkastes de nye centre eller skal fratages kompetence, der så skal overføres til de nye centre.

Hertil

Vi skal hele tiden huske, at vores situation *ikke* er, at de demokraticentre, vi har fået med fra det 20. århundrede, fylder rummet i forhold til det, der skal reguleres. Det fylder *ikke* rummet, og de kan heller ikke komme til at fylde hele rummet i det 21. århundrede. Der er brug for at supplere de kendte demokratiske scener med nye rum, som tilsammen kan give os overblikket og trygheden tilbage. Visionen er, at vi kan vælge folk på alle scener og demokratiske rum. Kun derved kan vi erobre det personlige, aktive demokratiske tilbage, så vi kan holde folk op på, at vi har valgt *dig* til at tage dig af den opgave der, og hvis du ikke honorerer det, så må vi vælge nogle andre næste gang. Vi må indgå en ny form for *global deal* mellem alle de her scener og sætte os nogle klare mål.

Ralf Pittelkow, din gamle rådgiver i statsministeriet, skriver i sin nye bog Forsvar for nationalstaten, at "beslutningstagere og meningsdannere [har] nedtonet det nationale perspektiv til fordel for det europæiske, det globale og det fællesmenneskelige", og fortsætter lidt senere retoriske "man har kun måttet tale om folket som nogle individer med bestemte rettigheder. Man har ikke måttet tale om folket som en nation med en særlig identitet" (s.18). Så vidt jeg kan se, er det ikke mindst dig, han peger på som et eksempel på de beslutningstagere, der er ansvarlige for at trække, hvad man kunne kalde et politisk korrekt tabu ned over enhver snak om national identitet. Kan du med din fokusering på det globale ikke komme til at undervurdere betydningen af det nationale tilbørsforhold?

- Det er jo en hel del år siden, at Ralf Pittelkow har været i samarbejde med mig. Det er jo vigtigt at gøre sig klart, hvad jeg eksakt siger. Nationalismen har ikke en plads i det 21. århundredes arbejde for at skaffe det enkelte menneske et overblik over sin situation og indflydelse på fremtiden. Nationalstaten indtager derimod en helt afgørende plads. Jeg mener faktisk ikke, vi kan få styr på den globale udvikling uden nationalstaten. Nationalstaten er basis, udgangspunktet - men nationalstaten skal have nye partnere, hvis vi skal nå vore mål. Nationalstaten og folket og det geografiske og sproglige tilhørsforhold er en del af det samlede nye demokratiske kompleks, som jeg har udviklet i min bog. Derfor ser jeg ikke nogen modstrid mellem Ralf Pittelkows understregning af nationalstatens betydning og den nye og bredere tilgang, som jeg har redegjort for her. Jeg skelner meget skarpt mellem nationalisme på den ene side og nationalstaten på den anden side.

Jeg husker jo også diskussionen om danskheden mellem Hal Kock og det, man kunne kalde de nationalt sindede under og lige efter krigen, da man prøvede at opbygge et mere gennemtænkt forsvar mod nazificeringen under besættelsestiden. Opgøret dengang – og det er også det, vi ser i diskussionen med Anders Fogh Rasmussen – gik ud på, om vi skal bygge vores nationalstat på danskheden i etnisk forstand, eller skal vi bygge vores nationalstat på demokratisk identitet og de værdier, det står for. Og det er det sidste, jeg understreger her.

Det, du taler meget imod, det er den klassiske nationalisme, som ligger på kanten til at blive identificeret med mellemkrigstidens og krigens rædsler, men det er også en af grundene til, at det for folk som Krarup og hans parti er meget vigtigt at skelne mellem at være national og at være nationalist. Er det ikke en skelnen, der giver mening for dig? Han anser sig jo for at være national og ikke nationalist, fordi nationalisme er en ideologi.

- Jo, men Søren Krarup falder jo alligevel for fristelsen og bliver jo en etnisk nationalist. Den klang afspejles også i hans påstand om, at nationalstaten i hans forstand er over 1000 år gammel; det er jo ikke sandt, og til syvende og sidst er den krarupske danskhed også en ideologi. Jeg holder ligeså meget af vort dejlige land, Danmark, men det er jo netop i spejlingerne, samværet med andre, landet bedst kan sikre sin fremtid. Skellet mellem Krarup og jeg går imellem på den ene side den etniske understregning og på den anden den særlige demokratiske form, der karakteriserer os i Danmark. Det, der handler om foreningslivet, fagbevægelsen og foreningernes sikring af den enkeltes rettigheder, statens pligt til at hindre udstødelse, dialogen, samtalens enorme betydning, og det grundtvigske grundlag, som vores fællesskabsopfattelse bygger på. Der går skellet.

Når Ralf Pittelkow i sin bog bruger 'man' som angrebsflade, kunne han lige så godt have skrevet 'københavnner-eliten', *Politiken*, 'den højt besungne selv-gode humanisme'. Som den arbejderknægt fra Esbjerg, jeg nu engang er, så forstår jeg faktisk godt noget af den følelse. Men jeg deler ikke analysen.

Jeg tror, at Ralf Pittelkow løber galt i byen, for det han jo siger er: "Pas nu på, elite, at I ikke mister forståelsen for, hvem folk er!" I virkeligheden er det det samme, som jeg siger, nemlig: Pas nu på, at vi ikke mister forbindelsen til det, vi med et forslidt udtryk kalder ganske almindelige mennesker.

Jeg kan bedst illustrere det for dig med en lille passage fra mit liv: Da jeg gik i gymnasiet i Esbjerg, kørte min far rejsebio rundt om i omegnen. Det var dengang Morten Korck-filmene var det store hit, de gode og de onde, den banale historie. Alle de her Morten Korck-film lærte jeg jo fra en ende af, og arbejderfamilierne kom og så de film, som altid endte godt. De gode måtte gå en gruelig masse igennem, men til sidst sejrede de gode kræfter over de onde. Det passede i tidens overblik, du havde en følelse af, at der var samling, der var overblik. Der var retning. Hvis du var medlem af DSU, DUI – Leg og virke, Socialdemokratiet, fagbevægelsen og Arbejdernes Ligkistemagasin, så var der ligesom retning, ikke? Du vidste, hvor du skulle hen, ikke?

Alt det er forsvundet nu. Men dengang havde "dem ovre i København", også dem på *Politiken*, frygtelig ondt af, at arbejderfamilierne gik ind og så Morten Korck-film. Det kunne jeg simpelthen ikke acceptere, det var jo folk, der ikke havde prøvet at arbejde med deres hænder – som jeg har! Det er folk, der ikke havde været på havnen, det er folk, der ikke har været i Korn og Foderstof, det er folk, der ikke har kørt ud med mælk, det er folk, der ikke har været i Jord- og Beton, det er folk, der ikke har prøvet at få sved på kroppen, hvis jeg må sige det sådan. Det har jeg!

Og derfor forstod de ikke, at for arbejderfamilierne, der gik ind og så Morten Korck-film, var det jo en lille fristund fra benhårdt fysisk arbejde. Arbejderne vidste da alt om, kan jeg godt fortælle dig, at virkeligheden ikke var som en Morten Korck-film, men de havde et lille smil på læben, da de gik ud, fordi det gav sgu ærligt talt noget kraft til at komme videre. Og det forstod man aldrig herovre. Den dag i dag er der stadig lidt hellighed over den københavnske elite. Man er nødt til at forstå, at det der med at forene håndens og åndens arbejde, skal være med respekt for begge dele. Man må heller ikke undervurdere de folk, der udmærket godt vidste, hvad det var, de gjorde.

Kosmopolit – blandt andet

Er du kosmopolit?

Jeg er Esbjerg-dreng, jeg er dansk borger, jeg er europæer og jeg er kosmopolit. Jeg er det hele, og jeg er meget bevidst om det alt sammen.

Er det at være kosmopolit så ensbetydende med at føle sig hjemme alle steder, eller er det snarere en betegnelse for dit politiske virke?

Jeg hører hjemme i Danmark. Her er mine rødder, min forbindelse, min identitet. Jeg er kosmopolit i den forstand, at jeg grundlæggende mener, at vi har en fælles fremtid med andre på den her planet. Planeten er rund, og jeg kan mærke det på mine fodsåler. Derfor er jeg kosmopolit. Ikke kosmopolit i den forstand, at nationalstaten er overflødig eller skal afskaffes, men i den forstand, at den ny forbindelse, som skal udvikles og give folk overblik, går ud på, at mennesket skal være til stede alle de steder, hvor der kan træffes beslutninger, der har betydning samlet set for at skabe en bedre fremtid. Når folk spørger mig - og det gør de ret ofte: "Hvordan får jeg kontrol over mit liv i en verden ude af kontrol?" - så ligger svaret i selve spørgsmålet. Den verden, vores planet, skal under bedre demokratisk kontrol.

Noter

¹ Interviewet med Søren Krarup fandt sted på hans kontor på Christiansborg tirsdag den 20. april 2004

² Interviewet med Poul Nyrup Rasmussen fandt sted på hans kontor på Christiansborg tirsdag den 11. maj 2004 – altså godt en måned før han blev valgt ind i Europaparlamentet.

Litteraturliste

Ulrich Beck: *Ordnes tavsbed*, København: Hans Reitzels Forlag, 2002.

Ralf Pittelkow: *Forsvar for nationalstaten*, København: Lindhardt & Ringhof, 2004.

Poul Nyrup Rasmussen: *Den ny forbindelse*, København: Fremad, 2003.

Poul Nyrup Rasmussen: *Rødder. Erindringsbog om barndommen i Esbjerg*, København: Lindhardt & Ringhof, 2004.

Samuel Huntington: *The Clash of Civilizations*, New York: Simon & Schuster, 1996.